

Opi Luomusta – koulutuskokonaisuus

Luomun periaatteet

Käsikirjoitus

Käsikirjoituksessa on kuvattu Moodle -oppimisympäristöön tuotettu verkkokoulutuskokonaisuus. Käsikirjoituksen avulla saa helposti kokonaiskäsityksen teemoista, oppimateriaaleista ja tehtävistä. Käsikirjoitus auttaa osion muokkaamista omaan opetukseen soveltuvaksi. Käsikirjoitus on tuotettu osana LuomuOPE -lisää luomuosaamista ruokaketjun koulutuksiin -hankkeessa.

[Creative Commons Nimeä-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä.](#)

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

Sisällys

1. Osaamistavoitteet	3
2. Arviointikriteerit	3
3. Ajankäyttösuunnitelma	3
4. Tavoiteteksti Moodlessa.....	4
5. Teemat Moodlessa	4
6. Aloitustesti	4
7. Teemat	5
7.1.1 Tehtävät.....	5
7.1.2 Oppimateriaalit	6
7.2 Luomu elintarvikeketjussa	6
7.2.1 Tehtävät.....	6
7.2.2 Oppimateriaalit	8
7.3 Luomun kestävyys.....	8
7.3.1 Tehtävät.....	8
7.3.2 Oppimateriaalit	9
7.4 Luomumerkki.....	10
7.4.1 Tehtävät.....	10
7.4.2 Oppimateriaalit	10
7.5 Luomun tietolähteet	10
7.5.1 Tehtävät.....	11
7.5.2 Oppimateriaalit	11
7.6. Luomun kansalliset ja kansainväliset tavoitteet.....	11
7.6.1 Tehtävät.....	11
7.6.2 Oppimateriaalit	12
7.7 Podintatehtävä.....	12

1. Osaamistavoitteet

Opiskelija osaa:

- selittää luomun periaatteet
- muodostaa kokonaiskäsityksen luomutuotannosta ja -elintarvikeketjusta
- nimetä luomutuotannon erityispiirteet koko ruokajärjestelmän osalta
- arvioida luomua osana kestäväää ja vastuullista toimintaa sekä luonnon monimuotoisuutta
- etsiä ja arvioida luomuun liittyvää tietoa
- opastaa luomumerkin käyttöön

2. Arviointikriteerit

Arvosana 1

Osaa kytkeä luomuperiaatteet omaan toimintaan.

Tuntee luomuvalvonnan prosessin.

Tuntee edellytykset luomumerkin käyttöön.

Arvosana 3 (edellisten lisäksi)

Osaa tehdä luonnon monimuotoisuutta edistäviä valintoja

Osaa arvioida huoltovarmuuteen liittyviä toimintamalleja

Arvosana 5 (edellisten lisäksi)

Osaa kriittisesti arvioida luomutietoa

Osaa tunnistaa luomun vahvuuksia ja hyödyntää niitä oman alan kehittämisessä.

3. Ajankäyttösuunnitelma

Tähän voit suunnitella opintojen laajuutta ja opiskeluun kuluvaan aikaa

Opintojaksoon perehtyminen, X h

- Osioiden opiskelu:
 - luentovideon kuuntelu, x h
 - oppimateriaaleihin perehtyminen, x h
 - verkkotehtävien tekeminen, x h
- Pohdintatehtävän tekeminen, x h

4. Tavoiteteksti Moodlessa

Osiassa perehdytään luomun periaatteisiin, luomutuotannon ja –elintarvikeketjun kokonaisuuteen sekä luomun erityispiirteisiin ruokajärjestelmässä. Tämän lisäksi tarkastellaan luomun merkitystä osana kestävää ja vastuullista toimintaa sekä luonnon monimuotoisuutta. Osiassa tutustutaan luomumerkin käyttöön, luomun tietolähteisiin sekä kansallisiin ja kansainvälisiin tavoitteisiin.

5. Teemat Moodlessa

Luomun periaatteet

Luomu elintarvikeketjussa

Luomun kestävyys

Luomumerkki

Luomun tietolähteet

Luomun kansalliset ja kansainväliset tavoitteet

6. Aloitustesti

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Luomumerkki kuvat (yhdistämistehtävä)

Luomu on sertifioitu järjestelmä. Luomutuotteet tunnistaa luomumerkistä. Yhdistä merkki ja merkin nimi.

Luomumerkki

FI-EKO-101-115

Luomumerkin koodi

Aurinkomerkki

Leppäkerttu-merkki

Demeter-merkki

Tässäkin on luomua -merkki

Portaat luomuun -merkki

Reilun kaupan -merkki

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Luomutuotannon väittämät (monivalinta)

Luomutuotanto on tarkkaan säänneltyä, sertifioitua toimintaa. Luomutuotantoa kuvaavat seuraavat lauseet: (monivalinta)

- Luomussa lannoitteiden käyttöä ei ole rajoitettu (väärin)
- Luomu vaikuttaa positiivisesti luonnon monimuotoisuuteen (oikein)
- Luomussa käytetään geenimuunneltuja kasveja (väärin)
- Luomussa karjanlannan käyttö ei ole sallittua (väärin)
- Luomussa ei saa käyttää ulkomaisia tuotantopanoksia (väärin)
- Luomun periaatteena on ympäristön kannalta kestävimmat käytännöt (oikein)
- Luomuvälvontaa tekevät useat eri viranomaiset (oikein)
- Luomulle ei ole asetettu kansallisia kasvun tavoitteita (väärin)

Luomun keskeiset periaatteet ovat terveys, ekologia, oikeudenmukaisuus ja huolenpito, jotka ohjaavat luomutuotannon kaikkia vaiheita yhdistäen ympäristön kannalta kestävimmat käytännöt, luonnonvarojen säästämisen ja eläinten hyvinvoinnin.

7. Teemat

Opintoihin liittyy seuraavat teemat: luomun periaatteet, luomu elintarvikeketjussa, luomun kestävyys, luomumerkki, luomun tietolähteet, luomun kansalliset ja kansainväliset tavoitteet.

7.1 Luomun periaatteet

Luomun keskeiset periaatteet ovat terveys, ekologia, oikeudenmukaisuus ja huolenpito, jotka ohjaavat luomutuotannon kaikkia vaiheita yhdistäen ympäristön kannalta kestävimmat käytännöt, luonnonvarojen säästämisen ja eläinten hyvinvoinnin.

7.1.1 Tehtävät

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Luomun periaatteet

Nimeä luomun periaatteet raahaamalla sana oikeaan laatikkoon.

Luomumaatalouden tulee:

Terveys - ylläpitää ja edistää maan, kasvien, eläinten ja ihmisten sekä maapallon terveyttä yhtenä jakamattomana kokonaisuutena.

Ekologia -perustua eläviin ekologiisiin systeemeihin ja kiertoihin, toimia yhteistyössä niiden kanssa, jäljitellä niitä ja auttaa ylläpitämään niitä.

Oikeudenmukaisuus - rakentua vuorovaikutussuhteille, jotka turvaavat oikeudenmukaisuuden suhteessa yhteiseen ympäristöön ja elinmahdollisuuksiin.

Huolenpito - noudattaa varovaisuusperiaatetta ja toimia vastuullisella tavalla suojellen nykyisten ja tulevien sukupolvien sekä ympäristön terveyttä ja hyvinvointia.

7.1.2 Oppimateriaalit

Laininen, Erkki. (2025). [Systeeminen muutos ja planetaariset rajat](#). Video, 46 min.

ProLuomu (2019). [Fiksu valinta](#), video 1.33 min.

Rajala, Jukka (2002). [Luonnonmukainen maatalous -oppikirja - esipuhe, sisällysluettelo ja johdanto](#). Lue kappale 1.1. Kestävä kehitys ja maatalous

7.2 Luomu elintarvikeketjussa

Luomu elintarvikeketjussa alkaa luomutuotannosta, jossa noudatetaan tiukkoja EU:n säädöksiä. Ehdot kieltävät synteettisesti valmistetut kemialliset torjunta-aineet, keinolannoitteet ja geenimuuntelun. Luomussa hyödynnetään maan luontaista kasvupotentiaalia ja huolehditaan eläinten hyvinvoinnista. Luomu on sertifioitu järjestelmä, joka takaa alkuperän. Luomutuotteiden tunnistettavuus varmistetaan EU:n luomumerkillä.

7.2.1 Tehtävät

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Luomutuotannon edut (vedä sana tekstiin)
Luomu on koko ruokaketjun kattava järjestelmä. Valitse oikeat sanat seuraaviin lauseisiin.

Euroopan Unioni on laatinut Euroopan **vihreän kehityksen** ohjelman. Luomutuotannossa noudatetaan **tuotanto-ohjeita**. Torjunta-ainejäämät ovat luomutuotannossa **pienempiä** kuin tavanomaisesti viljellyillä pelloilla. Luomukotieläintuotannossa panostetaan eläinten **lajinmukaiseen** käyttäytymiseen. Luomun avulla **vähennetään** riskiä antibiottiresistenttien bakteerikantojen syntymiseen. Luomutuotteiden maatalousperäisten **raaka-aineiden** tulee olla peräisin **luomuvalvonnan** piiriin kuulavalta toimijalta. Luomutuotteiden jatkojalostuksessa saa käyttää vain **hyväksytyjä** apu- ja lisäaineita ja pesuaineita.

Luomutuotteet tunnistaa **EU:n luomumerkistä**, ja sen käyttö on **pakollista** kuluttajille ja suurtalouksille tarkoitetuissa valmiiksi pakatuissa luomuelintarvikkeissa.

Sanat: vihreän kehityksen, tuotanto-ohjeita, pienempiä, lajinmukaiseen, vähennetään, raaka-aineiden, luomuvalvonnan, hyväksytyjä, EU:n luomumerkistä, pakollista,

Väärät: suurempia, vapaaehtoista, suurennetaan, tuotantopanosten, tavaramerkistä, toimittajien.

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Luomuvalvontaviranomaiset (Monivalinta)
Luomu on valvottua toimintaa. Mitkä ovat keskeiset luomutuotannon valvontaviranomaiset?

- Elinvoimakeskus (oikein)

- Ruokavirasto (oikein)
- Tulli (oikein)
- Lupa- ja valvontavirasto (oikein)
- Poliisi (väärin)
- ProAgria (väärin)

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Valvontakohteet (monivalinta)

Luomutuotanto on sertifioitu järjestelmä, joka perustuu systemaattiseen valvontaan.

Luomutarkastuksessa valvota kohdistuu seuraaviin asioihin:

- Yrityksen luomusuunnitelma (oikein)
- Varastokirjanpito (oikein)
- Tuotevirrat ja taseet (oikein)
- Tuotteiden jäljittävyys (oikein)
- Asiakirjat ja muistiinpanot (oikein)
- Taloudellinen kannattavuus (väärin)
- Henkilöstöhallinnon tiedot (väärin)

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Valvonnan maksut (monivalinta)

Luomuvalvonnasta peritään erilaisia maksuja. Valitse seuraavista luomuvalvontaan liittyvät maksut ovat

- Vuosittainen perusmaksu (oikein)
- Tuntiperusteinen tarkastusmaksu (oikein)
- Poikkeusluvan hakemiseen liittyvä maksu (oikein)
- Näytteenottosuunnitelmaan perustuva analysointimaksu (väärin)
- Peltopinta-ala kohtainen maksu (väärin)
- Eläinmääräkohtainen maksu (väärin)

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Toiminnan käynnistäminen (Vedä sana tekstiin)

Luomutoiminnan käynnistäminen edellyttää monia toimenpiteitä. Siihen riittää, että:

- Toimija on ilmoittanut toiminnastaan **valvontaviranomaiselle**
- **Alkutarkastus** on suoritettu hyväksytysti
- Toimija on laittanut **rekisteröinnin** vireille luomutoimijaksi
- Viranomainen on rekisteröinyt luomutoimijan **valvontajärjestelmään**
- Toimija on saanut **sertifikaatin** luomuvalvontaan kuulumisesta
- Toimija on ilmoittanut **sähköpostilla** valvontaviranomaisille luomutuotannon aloittamisesta

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Tarkastusten harventaminen (Monivalinta)

Luomutarkastukset tehdään yleensä vuosittain. Tarkastuksia voidaan kuitenkin joissakin tapauksissa harventaa. Valitse ne vaihtoehdot, joiden perusteella vuosittaisista tarkastuksista voidaan poiketa.

Tarkastuksia voidaan harventaa jos

- toimija ja toiminta on ollut luomuvalvonnassa vähintään 3 vuotta (oikein)
- toimijan toiminnassa ei ole todettu merkittäviä tai kriittisiä poikkeamia 3 edellisen vuoden aikana (oikein)
- toimijan toiminta on vähäriskistä (oikein)
- toimijan toiminnassa ei ole tapahtunut vähäriskisyyden arviointiin liittyviä muutoksia. (oikein)
- toimijalla on useita eri tuotantosuuntia (väärin)
- tarkastuksia ei voida harventaa missään tilanteessa (väärin)

7.2.2 Oppimateriaalit

Ruokavirasto (2022). [Luomutuotannon valvonta](#).

Vahtila, Outi (2025). [Satsaus luomuun on satsaus tulevaisuuteen](#). Hämeen ammattikorkeakoulun Pilkku verkkolehti.

7.3 Luomun kestävyys

Luomun kestävyys liittyy ensisijaisesti sen ekologisiin hyötyihin, kuten luonnon monimuotoisuuden edistämiseen, ilmastonmuutoksen hillintään ja puhtaan luonnonvarojen suojeluun. Luomutuotanto edistää myös ruokaturvaa ja tukee YK:n kestävän kehityksen tavoitteita.

7.3.1 Tehtävät

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Luonnon monimuotoisuus (yhdistämistehtävä)

Luomutuotannolla on todettu olevan paljon myönteisiä vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen. Valitse, mitkä seuraavista väitteistä kuvaa luomutuotantoa.

- Luomutuotanto edistää lajirikkausta (tosi)
- Luomutuotanto edistää peltolinnuston määrää (tosi)
- Luomumaatiloilla on enemmän hyönteisiä (tosi)
- Luomutuotannon monipuoliset viljelykierrot lisäävät lajirikkausta (tosi)
- Ekosysteemipalvelut eivät ole osaa luomua (epätosi)
- Maaperän siemenpankki on pienempi luomussa (epätosi)
- Hämähäkkieläimet eivät viihdy luomupelloilla (epätosi)
- Perhosten elinolosuhteet ovat luomutiloilla parempia kuin tavanomaisella tilalla (tosi)
- Luomu vähentää biodiversiteetin määrää pellossa (epätosi)

7.3.2 Oppimateriaalit

Helenius, Juha (2025). [Luomun ja luomututkimuksen rooli ruoantuotannon kestävyys siirtymässä](#). Luomuinstituutti.

Luomuinstituutti (2020). [Miten paljon luomutuotanto edistää luonnon monimuotoisuutta lauhkealla vyöhykkeellä?](#)

Nuutila, Jaakko (2011). [Luomun laatutekijöistä ylivoimatekijöihin](#). video (49 min)

Peltoniemi, K., Velmala, S., Fritze, H., Lemola, R., & Pennanen, T. (2021). [Long-term impacts of organic and conventional farming on the soil microbiome in boreal arable soil](#). European Journal of Soil Biology 104: 103314.

Rajala, Jukka (n.d.). [Huoltovarmuus luomutuotannon vahvuus](#). Ruralia-Instituutti.

Lisätietoa

Iivonen, Sari; Ekroos, Johan; Hagner, Marleena; Hyvönen, Terho; Järvinen, Ari; Palojärvi, Ansa ja Toivonen, Marjaana. (2023): [Luomutuotannon vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen pohjoisessa maatalousympäristössä](#). Synteesiraportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 5/2023.

Iivonen, Sari; Kyttä, Venla; Saarinen, Merja; Kivijärvi, Pirjo ja Leinonen, Ilkka (2024). [Tietoa luomuruoan ympäristövaikutuksista](#). Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 65/2024. Luonnonvarakeskus

Rytteri, Susu; Ekroos, Johan; Herzon, Irina; Kuussaari, Mikko ja Lehikoinen, Aleksi (2024). [Maatalousluonnon monimuotoisuutta edistävät ja heikentävät tekijät Suomessa. Avaa tämä dokumentti ReadSpeaker docReaderillä](#) Suomen Luontopaneeli. Suomen luontopaneelin julkaisuja 2B/2024. Raportti.

7.4 Luomumerkki

Luomumerkki on merkintä pakkauksessa, joka kertoo, että tuote on tuotettu EU:n luomusasetuksen mukaisesti, ja sen tuotantoa on valvottu. Merkin käyttö on pakollista kaikissa EU:n alueella tuotetuissa pakatuissa luomuelintarvikkeissa ja takaa, että vähintään 95 % maatalousperäisistä ainesosista on luomua. Luomumerkki tarjoaa kuluttajalle takeet luonnonmukaisesta, valvotusta tuotannosta, joka kunnioittaa ympäristöä, eläinten hyvinvointia ja ihmisten terveyttä.

7.4.1 Tehtävät

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Luomumerkki (1) (vedä sanat tekstiin)

Luomu on sertifioitu järjestelmä. Luomutuotteet tunnistaa luomumerkistä. Yhdistä merkki ja merkin selitys

- **Luomumerkki** kertoo, että tuote on tuotettu EU:n luonnonmukaisen tuotannon ohjeiden mukaisesti.
- **Luomumerkin koodi** kertoo valvontalaitoksen tunnusnumeron.
- **Aurinkomerkki** on maa- ja metsätalousministeriön omistama luomumerkki, joka kertoo, että tuote on suomalaisen viranomaisen valvoma.
- **Leppäkerttu -merkki** on Luomuliiton omistama tarkastusmerkki. Raaka-aineet ovat kasvatettu Suomessa tai kerätty Suomen luonnosta.

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Luomumerkki (2) (vedä sanat tekstiin)

Luomu on sertifioitu järjestelmä. Luomutuotteet tunnistaa luomumerkistä. Yhdistä merkki ja merkin selitys

- **Demeter –merkki** on kansainvälinen biodynaamisen tuotannon merkki.
- **Tässäkin on luomua –merkki** kertoo luomun käytöstä ravintoloissa.
- **Portaat luomuun –ohjelma** on yksityisille ja julkisille ruokapalveluille tarkoitettu järjestelmä luomutuotteiden käytöstä.
- **Reilun kaupan –merkki** ei ole luomumerkki. Merkki ottaa huomioon sosiaalisen ja ympäristövastuullisuuden ulottuvuuksia.

7.4.2 Oppimateriaalit

Luomumerkki.fi. (n.d.). [Luomun merkit](#)

Luonnonvarakeskus (2021). [Luomun määritelmä ja luomumerkit](#)

7.5 Luomun tietolähteet

Tietoa luomusta löytyy monista eri lähteistä, kuten virallisilta verkkosivuilta, alan järjestöiltä ja asiantuntijaverkostoilta. Merkittäviä tiedon tuottajia ovat Luomuinstituutti, Pro Luomu ja Luomuliitto, jotka tarjoavat tietoa niin kuluttajille kuin ammattilaisillekin.

7.5.1 Tehtävät

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Luomutoimijat (vedä sanat tekstiin)

Luomualalla toimii useita asiantuntijaorganisaatioita. Yhdistä seuraavat luomutoimijat oikeisiin lauseisiin.

- **Luomuinstituutti** tekee ja kokoaa luomututkimusta
 - **Ruokavirasto** kehittää ja valvoo luomusäännöt sekä tuottaa tilastotietoa luomusta.
 - **Luomuliitto** tekee luomutuottajien edunvalvontaa ja edistää luomualan kehitystä.
 - **ProLuomu** edistää luomualan kehitystä ja kasvua elintarvikeyrityksissä ja kaupassa.
 - **Luomulehti** julkaisee ajankohtaista tietoa luomusta.
- ProAgria** antaa luomuneuvontaa osana maatalouden muuta neuvontaa.

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Luomun osuus peltoalasta (monivalinta)

Luomutuotteet edellyttävät sitä, että raaka-aine on tuotettu luonnonmukaisesti hoidetuilla pelloilla. Montako prosenttia koko Suomen peltoalasta on luomutuotannossa? (monivalinta)

- Alle 10% (väärin)
- 10-20% (oikein)
- 20-30% (väärin)
- Yli 30% (väärin)

7.5.2 Oppimateriaalit

Luonnonvarakeskus (2024). [Luomutuotannon kansainvälinen vertailu](#).

ProLuomu (n.d.) [Luomu Suomessa](#)

7.6. Luomun kansalliset ja kansainväliset tavoitteet

Luomu 2.0 -ohjelman tavoitteisiin kuuluu mm. kotimaisten luomutuotteiden osuuden lisääminen ruuantuotannossa, elintarvikejalostuksessa, kotimaan kulutuksessa ja viennissä, sekä luomuosaamisen ja tiedon lisääminen.

7.6.1 Tehtävät

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Luomu 2.0 tavoitteet (1), (aukkotehtävä)

Luomun kasvulle vuoteen 2030 mennessä on asetettu seuraavat prosenttimääräiset tavoitteet
Vedä oikea prosentti oikeaan lauseeseen.

Luomun markkinaosuus kasvaa **5** prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

Luomun käyttö julkisissa keittiöissä kasvaa **25** prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Luomu 2.0 tavoitteet (2)

Luomu 2.0 -ohjelmassa on useita luomun kasvuun liittyviä tavoitteita. Valitse oikeat väittämät.

Tavoitteena on, että

- Luomuelintarvikkeiden jalostusaste nousee. (oikein)
- Suomi on merkittävä luomutuotteiden viejämaa. (oikein)
- Luomu jalostusaste nousee kolme prosenttia. (väärin)
- Luomukeruualueen pinta-ala kasvaa. (oikein)
- Luomuvesiviljely on merkittävä tuotannonala viiden vuoden sisällä. (väärin)

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Huoltovarmuus (monivalinta)

Osa kansallista huoltovarmuutta on omavarainen ruuantuotanto kriisitilanteissa. Luomutuotannon menetelmät ovat olennainen osa huoltovarmuutta. Mitkä seuraavista luomutuotannon menetelmistä edistävät huoltovarmuutta?

- Biologisen typensidonnan hyödyntäminen (oikein)
- Monipuolinen viljelykerto. (oikein)
- Orgaanisten lannoitteiden käyttö keinolannoitteiden sijaan. (oikein)
- Valkuaiskasvien viljely pakollisena osana viljelykiertoa (oikein)
- Kemiallisten kasvinsuojeluaineiden käytön rajoittaminen (oikein)
- Kieltämällä synteettisten lannoitteiden käyttö. (oikein)

7.6.2 Oppimateriaalit

European Commission (2019). [What is the European Green Deal and what will it change for us?](#) 1.22 min.

European Commission (2020). [From Farm to Fork. Our food, our health, our plant, our future.](#)

European Commission (2021) [Action plan for organic production in the EU.](#)

Maa- ja metsätalousministeriö (2021). [Luomu 2.0 – Suomen kansallinen luomuohjelma vuoteen 2030.](#) Luomuohjelman tavoitteet vuoteen 2030. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2021:13, Helsinki.

7.7 Podintatehtävä

Nimi Moodlen kysymyspankissa: Oma pohdinta tuotannon periaatteet

Oma pohdinta on essee-tehtävä. Valitse seuraavista jompi kumpi pohdintatehtävän teema ja vastaa vapaamuotoisesti. Pohdinnan pituus min. 400 – max. 1000 sanaa.

Vaihtoehto 1. Pohdi minkälaisia muutoksia sinun tulisi tehdä, jotta edistät luomun kasvua. Pohdi asiaa omasta ammatillisesta näkökulmastasi, esim. kuluttajana, viljelijänä, jalostajana, neuvojana, ammattikeittiöosaajana. Arvioi minkälaisia vaikutuksia luomun kasvulla on yhteiskunnassa ja/tai globaalisti.

Vaihtoehto 2. Analysoi [Jaakko Nuutilan Luomun laatutekijöistä ylivoimatekijöihin](#) (49 min.) videoon pohjautuen luomun mahdollisuuksia suomalaiselle ruuantuotannolle.